

Jasna Vombek
Fragmentsi sedanjosti

Peter Malik: WOODYJEV KANAL
Mondena KK d.o.o., Grosuplje 1994 (Jurčičeva zbirka)

Kadar ocenjevalci in zapisovalci lastnih misli, ki se rojevajo ob prebiranju del avtorja, zdaj že širše beroči javnosti znanega pod sicer še vedno skrivnostnim psevdonimom *Peter Malik*, takole uvodoma omenijo njegov dosedanji knjižni register, naredijo običajno eno od dveh napak: ali umeščajo Malika med avtorje uspešnih žanrskih romanov – to vsekakor drži –, pri čemer imajo seveda v mislih kriminalko *Lovci na Rembrandta* (njen točnejši naslov bi nemara bil *Lovci na drogo*) in vojni roman *Lovišča*, ob katerih je neupravičeno prezrta kratkoprozna knjižica *Živ*, ali pa to delo enostavno pripišejo kriminalnemu žanru. Razloga za to ni (in najbrž ga tudi ne gre iskati), ostaja pa dejstvo, da je tako neupoštevana ena od plasti Malikovega pisanja. Edini podatek, ki povzroča takšno početje, je najbrž ta, da je *Živ* izšel pod avtorjevim pravim imenom (ki ga pa tukaj in zdaj pač ne bomo razkrivali) in zatorej meša štrene morebitnim iskanjem besedila v knjižničnem računalniku. Kolikor je zveščič sploh iskan.

Resda so *Lovci* izzvali ob izidu različna mnenja – od tistih superlativnih do onih drugih (kot se to dogaja); pri tem je svoje pristavil prav kriminalistični žanr, ki se kot značilna forma meščanske družbe na Slovenskem nikakor ne prime, je pa besedilo zanesljivo imelo cel kup bralcev (klasična "usoda" slovenskih kriminalk od Jakoba Alešovca sem), postavljajočih avtorja naravnost na panteon slovenskih novodobnih proznih piscev. Tudi to se dogaja. Podobno kot bralci je tisti čas menil (vsaj) en kritik ("enostavno navdušujoče gladko izpisano delo, ki se mu ni treba bati še tako nerazpoloženih /in nonšalantnih – op. J. V./ ocenjevalcev ...") in nergavega in trmastega detektiva Kosa skupaj z omenjeno maso bralcev ne-

mara znova prepoznal v Malikovi letošnji kriminalki, *Mišnici inšpektorja Kosa*, kjer avtor pelje zgodbo na podoben način kot v *Lovcih*, le da so tokrat vrata mišnice morda nekoliko (pre)hitro zapahnjena.

A preidimo zdaj na obravnavano besedilo.

Uvodoma omenjena prezrtost *Živ-a* se namreč zdaj pokaže kot nedopustna, saj *Živ* opozarja, če ne že kar napoveduje enajst zgodb, sprva naslovljenih *Dotik v temi*, nato pa izdanih pod naslovom *Woodyjev kanal*. Vendar kratkozgodbarstvo ni edini razpoznavni znak obeh del. To, kar ju družijo, je značilna lastnost tovrstne forme; zgodbe *Woodyjevega kanala* (skrivnega televizijskega kanala, edinega "kanala", ki zapolnjuje protagonistorov sanjski in halucinacijski svet potem, ko kar uspešno izpolnjuje dolžnosti zvestega moža in skrbnega očeta, dokler tega kanala žena in hči slučajno ne odkrijeta in gledata film Woodyja Allena, v katerem se on prepozna ...) so pripete na osnovno nevidno (po temi vsekakor rdečo) nit, ki se ne le nenehno razpleta v celotnem besedilu, ampak se s svojimi bizarnimi položaji, v katerih se najdeta moški in ženska, običajno po zamotanem spletu okoliščin (kje bi drugje?), ponekod navezuje tudi na zgodbe iz *Živ-a*.

Iz obeh del med drugim odseva bolj ali manj konflikten odnos med materjo in odraslim sinom (odnos oče-sin je tako in tako poglavje zase), a je pri tem mati vendarle potisnjena nekam v ozadje; zdi se, da je prisotna le toliko, kolikor je potrebna za garniranje usode glavnega akterja. Se pravi, da se v tej isti vlogi pojavi tudi takrat, ko je fizično ni več.

Tudi lociranost nekaterih zgodb preprečuje Maliku, da bi – glede na različnost avtorskih imen – katero od primerjanih del zatajil. Vas Komenja, ki se v bolj zgodnjem besedilu (izdanem leta 1990) izrisuje kot vojno prizorišče, je v *Woodyju* simbol nostalgije po domu in vsem tistem, kar sodi zraven, hkrati pa morebitno zatočišče za "izgubljenega" sina. Obe deli razkrivata pravzaprav troje generacij rodu Žerjavnik (Peter iz *Živ-a* ter Gregor in Marko iz *Woodyja*), ki jim impulzivnost in kratkost vsakokratnega časa prinašata usodne posledice, neizprosno potiskajoče jih v predverje pekla.

Prej omenjena rdeča nit "romana o ljubezni" – a ne ljubezenskega romana – kot je zapisano na zavihkih, je torej Marko Žerjavnik. Preigra se razdobje med njegovim petindvajsetim in štiridesetim letom, in sicer tako, da ga vsaka zgodba (razen zadnjih dveh) postavlja ne le v nekakšen konkubinatski zvezi, ampak tudi v novo socialno okolje, ki mu po nekih nenapisanih ustaljenih pravilih vedno znova pritiska pečat outsiderstva, vodečega ga po tanki liniji med erosom in tanatosom. Vsaka zgodba je trenutek na novo ustvarjajočega (ali podirajočega) se sveta, poskus premagovanja monstrov lastne duhovne prenažrtosti, vse skupaj pa merijo na ne-

definirano nedosegljivost, nezadostnost, minljivost, razsulo sodobnega sveta.

V prvem delu, ki nosi malikovsko značilno paradoksalen naslov *Zgodba o nenasilju*, srečamo Marka v vlogi reporterskega klativiteza, ki je prišel, seveda z žensko, novinarko, v sarajevski *tamni vilajet* po dober zaslužek. Nakrmljen s tujo lakoto in praznino vizualnih prostorov vojne (ter tu in tam s kakšnim posušenim ptičjim mladičem) lovi za denar v objektiv kose stolčnega, razcefranega človeškega mesa. Slika vojno, da bi preživel. Človek pod artilerijsko in emocionalno zaporo. Malik tako znova fotografira balkansko avtonorijo, kar je počel že v *Loviščih*, le da se tokrat seli iz bosenskega hribovja v porušeno in požgano Sarajevo, to "zeleno brozgo v Miljacki", ta "krvavi človeški špeh in kričanje breznoгих otrok na kirurgiji". Vendar ga od *Lovišč* navidezno oddaljuje neki moment: zdaj izkušeni fotoreporter se samozaščitniško ne približuje preveč ljudem, ki so v nesreči (razen če so mrtvi); pri živih utegne namreč naleteti na njihove sanje in potem je nujno nekdo uničen: oni ali on ...

Drugi del, *Zgodba o dotiku*, uvaja Markova detoksikacija na podeželju, vkalupljena med žensko in kmečkimi opravili. A niti prvo in še manj drugo ga v resnici ne razstrupi in zato s pomočjo igle znova potrga "mavrice z neba". Nato Markova starša. Zgodba sesutega razmerja zakoncev; on v svojem slepčevskem getu, ona emocionalno hendikepirana ženska, iščoča novih možnosti. Skupna jetniška celica, v kateri se soočata principa ženske in moškega. In potem Marko. Pogreznjen v močvirje očitkov, preživelih travm in osebne stiske, prešibek zaradi od daleč vidnega strahu in razdraženosti, človek, ki se izogiba konfliktom, ki se že ob najmanjšem zapletu počuti ogroženega. In ki se boji ljudi. Spolno frustrirani samec v tropu, ki se boji močnejših samcev. Hkrati se v ogledalih izložb narcistično pritajeno spogleduje s svojim boleznim pogledom. Pred votlino bivanja beži v ravno tako prazna пристanišča in šteje svoje stopinje s trpečo resignacijo in precejšnjo mero skepse. Ne bo spreminjal družbe in preusmerjal toka dogodkov v svojem okolju, vendar mu je povsem jasno, da je tudi njegov svet jalov in brezizhoden. Vse, kar teži k vzvišenosti, kar hoče imeti svoj smisel, je že v kali zatrto in zatorej nujno obsojeno na propad. Ob drogi je sam svoja nadmarioneta, privlečena iz ropotarnice lastnih pripomočkov za vzpostavljanje iluzije. Marionetine nitke so sicer bolj ali manj uspešno potrgane, ko ga v tretjem delu, v *Zgodbi o zbližanju*, moškega zrelih let, srečamo ugneždenega v družinskem utirjenem trajanju, varno spravljenega v službi, a "pripravljenega na iztirjenje, ki bo – je pričakoval – vdrlo vanj in ga poplavalilo kot stoletna voda".

Besedilo bi žanrsko – pogojno seveda – lahko imenovali "psihodrama",

v kateri junak z očitnim patosom in trpečim užitkom razkriva svoje intimne pasije in analizira svoje frustracije; zgodba o implicitni norosti, komponirana z elementi melodrame, ki pa dosledno nastopajo v distanci: avtor jih nenehno ironizira in razveljavlja kot "točke" v "igri".

Malik ne nudi sklepov. Zgodbe so fragment sedanjosti, trenutni vtis, ujet v fotografov objektiv. Malik je raziskovalec, hkrati pa obrobni opazovalec, ki s komentatorskega stolčka s prstom kaže na človeka, ujetega v lastne strasti, ga razgalja, se mu posmehuje in ga naposled takšnega, kot je, pusti v lastnem zosu in gre stran.



FILMSKI ALMANAH 1994

Vsi kino filmi leta 1994, ki so prišli na redni spored slovenskih kinematografov in Cankarjevega doma.

M
MIHELAC